

Economische impact oorlog Oekraïne

Technische briefing commissie EFB 20 juni 2022

Hans Vonk

Aanleiding en inhoud

Aanleiding: aanbieding van technische briefing door gedeputeerde Ilse Zaal in PS vergadering van 4 april

Inhoud presentatie:

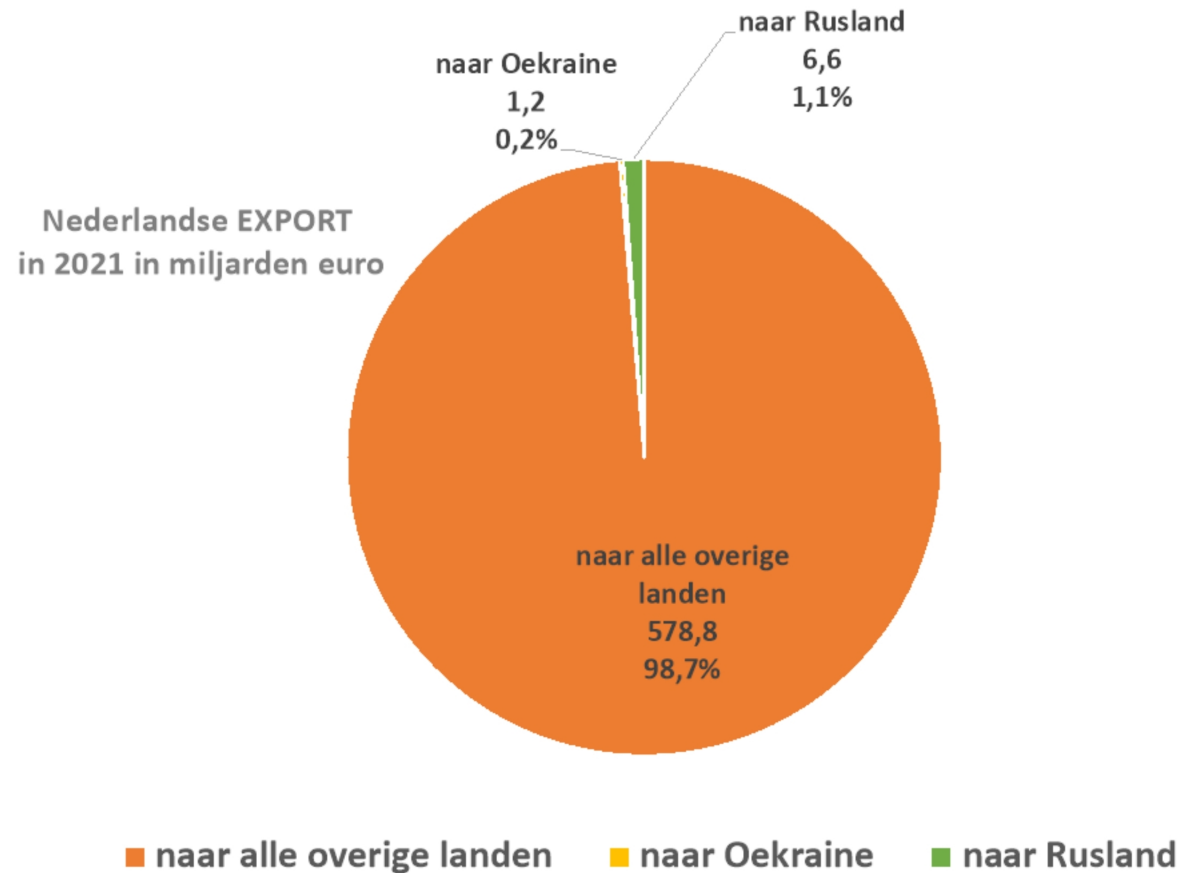
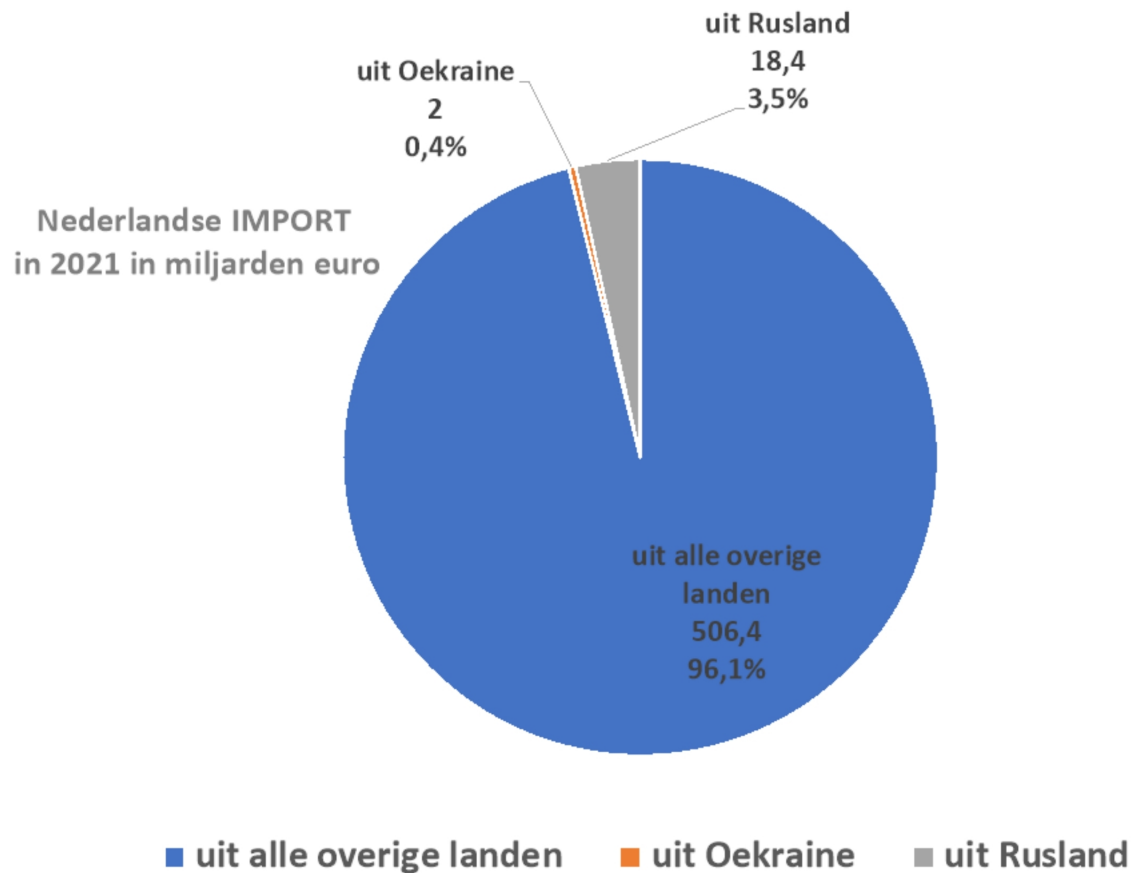
1. Economische betekenis Oekraïne en Rusland (import en export)
2. Effecten op inflatie
3. Impact op (Noord-Hollandse) sectoren
4. Vooruitzichten
5. Conclusies

Economische effecten Oekraïne oorlog – hoofdpunten

- De invasie leidt tot veel extra onzekerheid in toch al economisch onzekere (corona) tijden.
- Grootse effect: de hogere energieprijzen die bovenop de toch al hoge inflatie komen.
- Inflatie holt de koopkracht uit, waar lagere inkomens relatief meer last van hebben.
- Dit leidt tot lagere consumptieve bestedingen die economische groei zullen drukken.
- Economie staat ook onder druk door structurele problemen in de arbeidsmarkt en onzekerheid bij bedrijven.
- Dit kan leiden tot een recessie als oorlog escaleert, energieprijzen door het dak gaan en internationale supply chains verder verstoord raken.

1. Economische betekenis Oekraïne en Rusland – import en export

Oekraïne en Rusland zijn relatief kleine handelspartners van Nederland, m.u.v. invoer van gas en olie uit Rusland.

Oekraïne

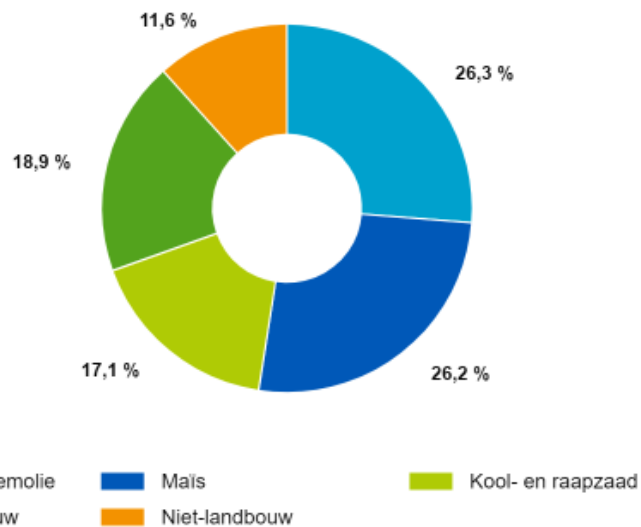
Import uit Oekraïne

Importwaarde (2021) is 2 miljard euro.

Import krimpt (-10% t.o.v. jaar eerder, maart 2022).

Nederland voert hoofdzakelijk landbouwproducten in (88%, 1,8 mrd euro).

Invoerwaarde goederen uit Oekraïne, 2021

Export naar Oekraïne

Exportwaarde (2021) is 1,2 miljard euro

Export krimpt fors (-84% maart 2022 t.o.v. jaar eerder)

Export betreft zeer diverse producten.

Top vijf:

1. Geneesmiddelen (139 mln)
2. Bloemen en planten (88 mln)
3. Cacao (61 mln)
4. Computers (37 mln)
5. Mobiele telefoons (31 mln)

37% van export naar Oekraïne betreft agrarische producten.

Rusland

Import uit Rusland

Importwaarde is 18,4 miljard euro (2021).

87% betreft minerale brandstoffen.

Importwaarde uit Rusland groeit (+115%) maar niet in gewicht/volume.

Oorzaak is waarde stijging van olie en gas en deels ook waarde stijging van metalen.

In eerste kwartaal 2022 is voor ruim 10 miljard euro uit Rusland geïmporteerd.

Export naar Rusland

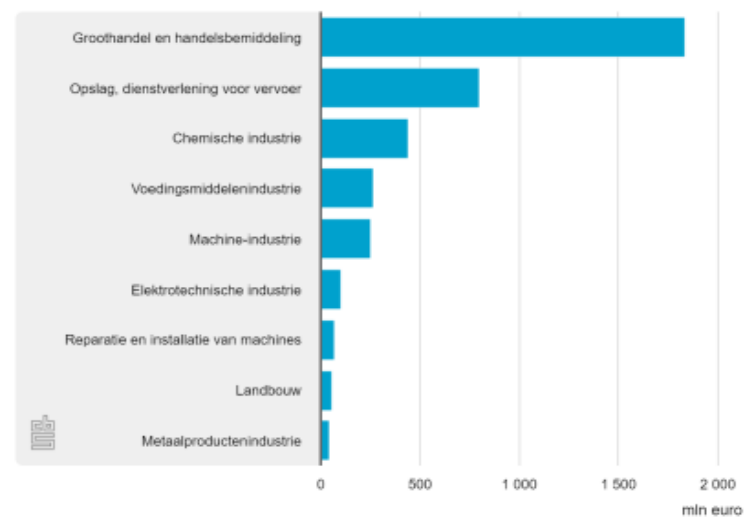
Exportwaarde is 6,6 miljard euro (2021).

Exportwaarde neemt af (-67%, maart 2022).

4,1 miljard van export betreft Nederlandse producten, rest is doorvoer.

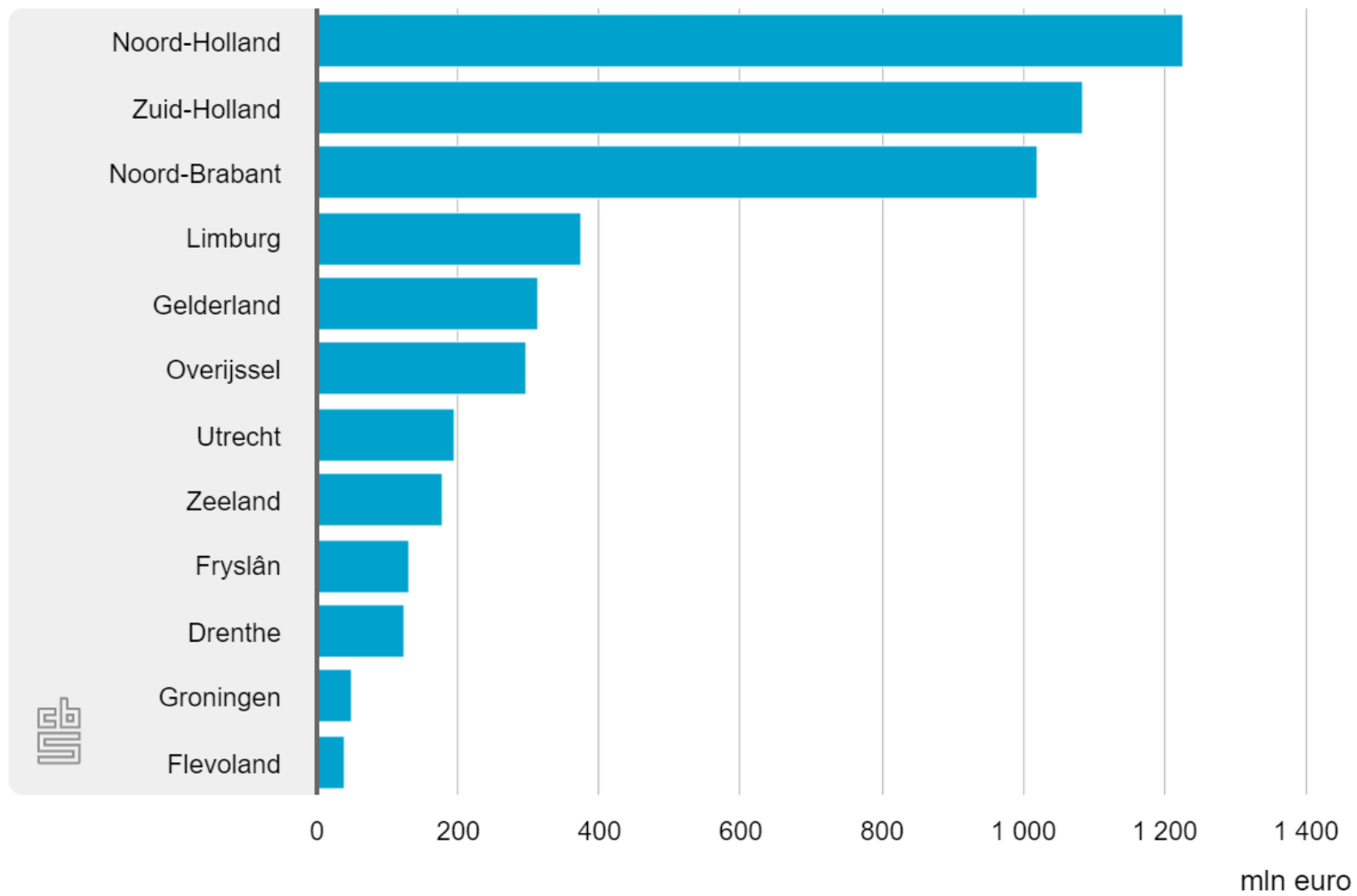
Noord-Holland is de grootste exporteur naar Rusland (1,23 mrd euro).

Uitvoer Nederlandse bedrijfsleven naar Rusland, belangrijkste bedrijfstakken 1), 2021

1) de cijfers over de farmaceutische industrie, auto- en aanhangwagenindustrie, en holdings en managementadviesbureaus zijn geheim.

Goederenexport naar Rusland per provincie, 2021

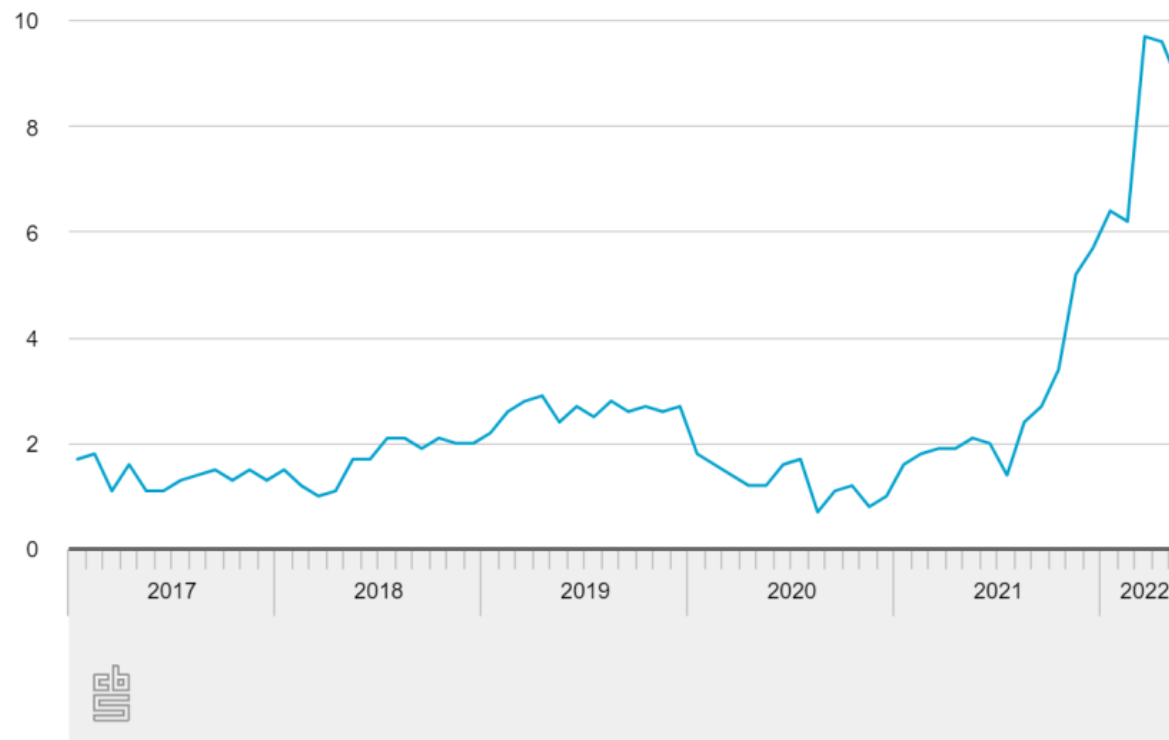
2. Effecten op inflatie

Inflatie is belangrijkste tastbare gevolg van de Oekraïne crisis

- Inflatie (consumentenprijsindex) is met 8,8% (mei) zeer hoog; NL behoort tot de hoogste in Europa (10,2% HICP, Eurozone: 8,1%), maar verschil wordt kleiner.
- Er was al sprake van toenemende inflatie als gevolg van de coronacrisis.
- 60–70% van inflatie wordt veroorzaakt door hoge energieprijzen en huisvesting.
- Verhoging energieprijzen wordt versterkt door de sancties tegen Rusland.
- Voedselprijzen zullen naar verwachting omhoog gaan; ook impact op andere delen van de wereld (zoals Afrika).

Consumentenprijsindex (CPI)

% verandering t.o.v. een jaar eerder

Effecten op inflatie

Maar ook de coronacrisis is een belangrijke oorzaak van inflatie

- Aan het einde van de coronacrisis nam de vraag naar producten sterk toe.
- Hierdoor nam wereldwijd de vraag naar energie sterk toe. Aanbod bleef echter achter.
- Ook de vraag naar grondstoffen nam hierdoor sterk toe. Aanbod bleef achter door grote verstoringen in de supply chains.
- De schaarste leidde tot prijsverhogingen en dus inflatie. Inflatie was ruim 5% eind 2021 in Nederland (CPI).

source: tradingeconomics.com

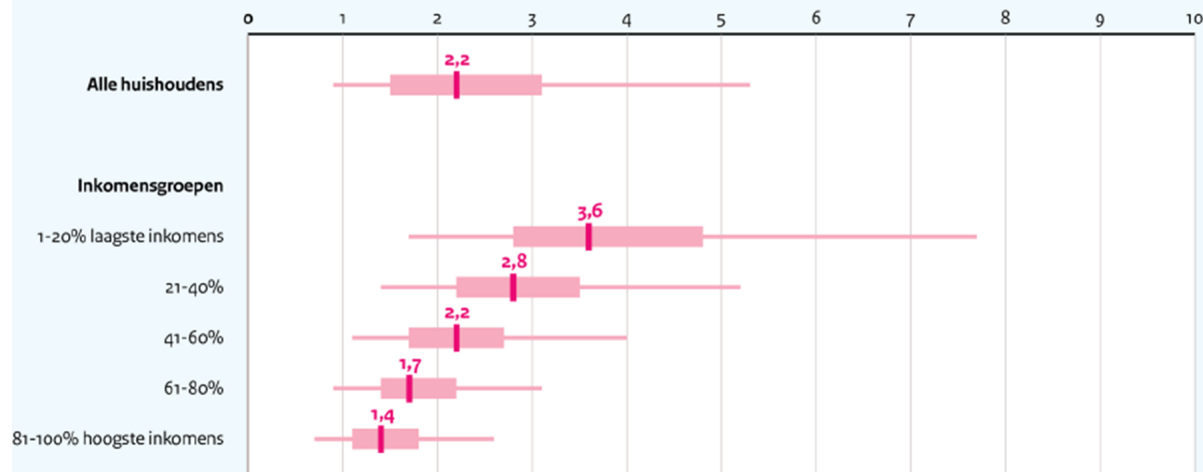
Effecten op inflatie

CPB: 'inflatie-ongelijkheid'

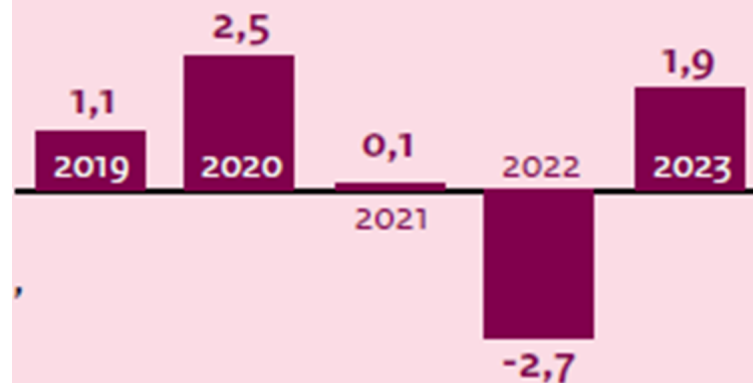
- Huishoudens hebben niet allemaal evenveel last van inflatie.
- Enerzijds omdat niet iedereen een variabel energiecontract heeft.
- Anderzijds omdat de kostenverhogingen relatief zijn t.o.v. het besteedbaar inkomen:
  - Voor de laagste 20% van de inkomensgroepen is de gemiddelde kostenstijging 3,6% van het besteedbaar inkomen.
  - Voor de hoogste 20% van de inkomensgroepen is de gemiddelde kostenstijging 1,4%.
- De rijksoverheid stelt ter compensatie een energietoeslag beschikbaar voor lage inkomens.
- Ook komt er een tijdelijke BTW verlaging op energie (van 21% naar 9%).
- Inflatie holt de koopkracht uit en deze is moeilijk generiek te herstellen. CPB verwacht herstel in 2023.

Toename kosten van levensonderhoud als gevolg van stijgende energieprijzen

gemiddelde verandering kosten van levensonderhoud als aandeel van het besteedbaar inkomen, in % (a)

doorsnee verandering statische koopkracht, mediaan in %

3. Impact op (Noord–Hollandse) sectoren

Samenvattend:

- **Export** naar beide landen is relatief gering en bovendien zeer divers van karakter
→ relatief weinig impact op sectoren, maar individueel kunnen bedrijven getroffen worden
- **Import** uit Oekraïne betreft voor 88% landbouwproducten. Dit zijn grondstoffen voor de voedselindustrie (bv. margarine) en landbouw (m.n. veevoer en kunstmest)
→ werkt prijsverhogend voor voedselindustrie en landbouwsector en uiteindelijk ook voor de consument
- Hoge **energieprijzen** en leveringonzekerheid aardgas werkt door op alle sectoren, maar vooral energie-intensieve sectoren als luchtvaart, scheepsvaart, wegtransport, industrie, chemie, energiebedrijven, glastuinbouw, etc.

Impact op (Noord–Hollandse) sectoren – Agrarische sector

Op 6 april was er een ronde tafel overleg tussen gedeputeerde, agrarische sector en Wageningen Universiteit, samenvatting van wat de sector meegeeft:

- Veevoerprijzen en kunstmestprijzen zijn sterk gestegen, beschikbaarheid is ook een probleem
- Energiekosten zijn sterk gestegen
- Komt bovenop de coronacrisis en personeelstekorten
- Vraag is of hogere kostprijzen wel kunnen worden doorberekend aan de markt. Waarneming lijkt dat vooral de producenten (boeren) de kostenverhogingen moeten dragen.
- Activiteiten voor verduurzaming van sector komen onder druk te staan
- Glastuinbouw laat deel kassen leeg staan vanwege hoge energieprijzen, dat betekent lagere opbrengsten wat extra prijsopdrijvend werkt
- Liquiditeit van ondernemers verslechtert (daardoor ook de mogelijkheden om te investeren, zoals in duurzaamheid)
- Transportkosten zijn ook sterk gestegen en levering van materialen zoals banden stukt
- Er zijn zorgen over een gelijk speelveld (agrarische sector in andere landen wordt meer gesteund)
- Het wachten is op (EU goedkeuring voor) kunstmestvervangers.
- Er is een EU steunpakket aangekondigd
- Provincie wil verduurzamingsambities niet loslaten en wil samen met de sector oplossingen vinden.

Impact op (Noord–Hollandse) sectoren – Overige sectoren

Vervoer en opslag/ logistiek:

- Beperkte directe impact want tussen beide landen en Nederland is relatief weinig transport.
- Het is moeilijk om producten (zoals graan) uit Oekraïne uit en in te voeren wegens blokkades.
- Hogere energieprijzen hebben direct effect op transportkosten.
- Probleem personeelstekorten verergert zich.
- Ook opslag wordt duurder (door aanleg buffervoorraden).
- Evofenedex: probleem in de sector is groter dan Oekraïne (problemen in wereldhandel vanwege inflatie, storingen in waardeketens en personeelstekorten).

Toerisme

- Oorlog in Oekraïne heeft gering negatief effect op intercontinentale reismarkt naar Europa.
- De internationale reismarkt is daarbij nog niet hersteld van de coronapandemie.
- Incidenteel worden (verouderde) vakantieparken ingezet voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne.

Luchtvaart

- Herstel van luchtvaart vertraagt, door hoge kerosine prijzen en iets mindere herstel internationaal toerisme. Daarnaast spelen personeelstekorten een grote rol.

4. Vooruitzichten

Komt er een recessie aan?

- Vele indicatoren lijken te wijzen op een recessie
- Recessies worden vaak vooraf gegaan door een periode van oververhitting van de economie. Aanwijzingen daarvoor zijn:
  - Hogere vraag dan aanbod
  - Producenten kunnen vraag niet aan
  - Tekorten in de arbeidsmarkt
  - Problemen in de waardeketen
  - Groeiende inflatie
- Economen verwachten echter eerder een periode van afkoeling, niet een diepe recessie

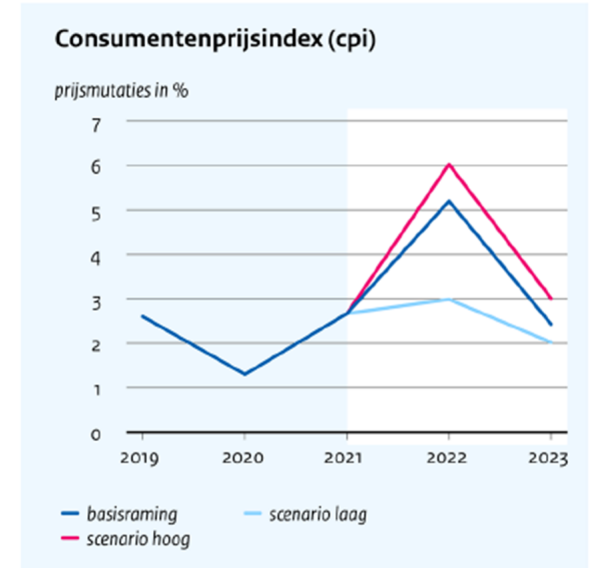
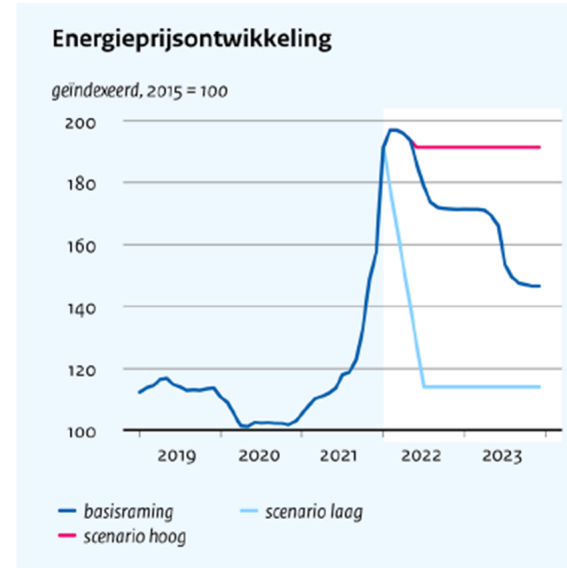
4. Vooruitzichten

Centraal Plan Bureau (CPB) verwacht in basisscenario:

- Geleidelijke daling energieprijzen vanaf 2022
- Normalisering inflatiecijfer in 2023

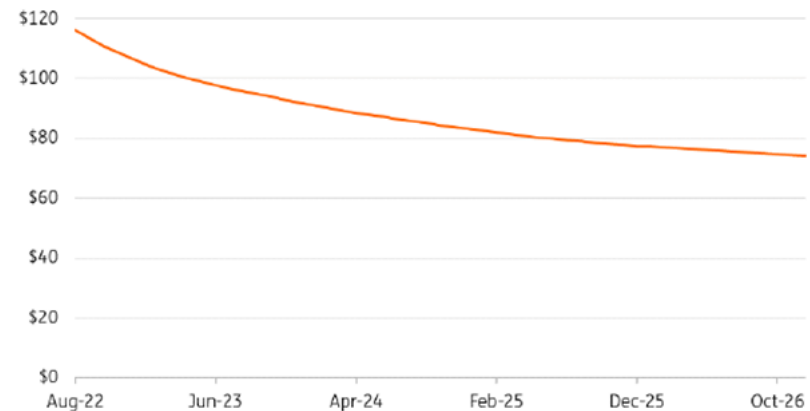
ING (economic research) verwacht:

- Energieprijzen dalen geleidelijk in een periode van vijf jaar
- Wijst op vertragingseffecten: na de primaire effecten in de energie-intensieve sectoren volgen er secundaire effecten (zoals in de voedselindustrie, het toerisme en de rubber/plastics industrie).

Oil prices are expected to stay above \$80 until 2024

ICE Brent oil price futures in \$/barrel as of 2 June

4. Vooruitzichten

Raboresearch:

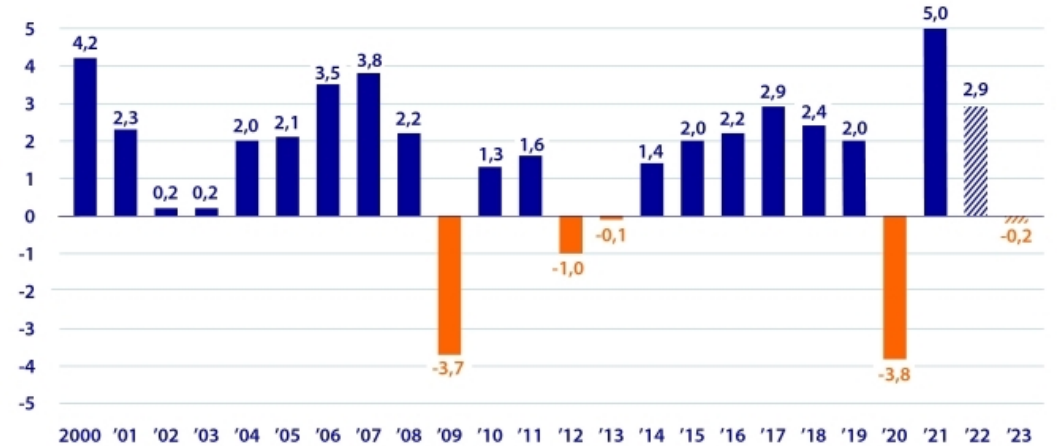
- Verwacht 7,8% (HICP) inflatie gemiddeld in 2022 en 4,5% in 2023
- Verwacht een lichte recessie begin 2023

De Nederlandse Bank (DNB) – Economische Ontwikkelingen en Vooruitzichten (juni 2022)

- Economische groei valt 2^e helft dit jaar vrijwel stil
- Toch nog 2,8% groei in 2022 vanwege fors herstel begin dit jaar
- Economie trekt eind dit jaar weer aan, resulterend in 1,5% groei in 2023
- Inflatie (HICP) wordt eind 2022 geraamd om 6%, daarna daling tot 3,9% in 2023

Bbp-volumegroei   ▨ = raming RaboResearch

5. Conclusies

- Beperkte economische betekenis (export) van Oekraïne en Rusland voor Nederland (Noord-Holland).
- De importrelatie vanuit Oekraïne betreft vooral agrarische producten (88%)
- De importrelatie vanuit Rusland betreft vooral minerale brandstoffen (87%)
- De waarde van import uit Rusland neemt fors toe door sterke stijging energieprijzen.
- Belangrijkste effect op de economie is verhoging van de toch al hoge inflatie.
- Alle sectoren hebben last van deze inflatie door hoge energieprijzen, maar vooral de energie-intensieve sectoren.
- Dit komt bovenop structurele problemen in de arbeidsmarkt, de verstoring in logistieke ketens en leveringsproblemen van grondstoffen als gevolg van de coronacrisis.
- Deze problemen zetten investeringen in verduurzaming onder druk.
- De agrarische sector en de voedselindustrie hebben de grootste afhankelijkheid van producten uit Oekraïne. Dit leidt waarschijnlijk tot meer prijsverhogingen.
- Voor burgers is inflatie merkbaar in verminderde koopkracht. Er is sprake van inflatie-ongelijkheid (CPB) omdat de lagere inkomens relatief sterker het effect van inflatie voelen.
- De vooruitzichten zijn dat energieprijzen en inflatie in 2023 zullen normaliseren en dat de economie zal afkoelen.